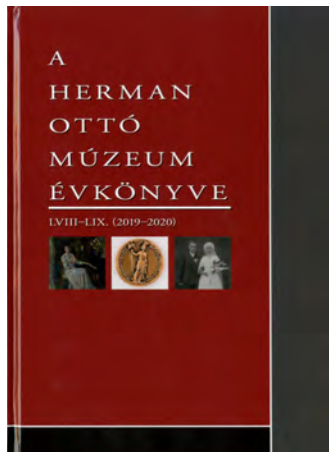

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÚJ KIADVÁNYAIRÓL

Zahuczky László – Vámosi Katalin – Bodnár Mónika

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve LVIII–LIX.

Újabb, összevont kötettel bővült az 1957-ben útjára indított évkönyvsorozat, amely azonkívül, hogy publikációs lehetőséget biztosít a Herman Ottó Múzeum tudományos munkatársainak, rendszeresen helyet ad más közgyűjteményekben dolgozó kutatók írása-
inak is.

A könyv a tartalomjegyzékkel indul, amelyet az angol nyelvű változata követ. Szolyák Péter múzeumigazgató 2020. november közepén keltezett előszava a legutóbbi évkönyv megjelenése óta eltelt időszak eseményeit és az aktuális kötettel kapcsolatos gondolatait rögzíti. Az évkönyv első közleményében Jakab Mátyás András és Simon László korábban nem publikált forrásokat is felhasználva nyújt átfogó képet a Borsod-Miskolci Múzeumot leghosszabb ideig vezető Leszih Andor, a 140 éve született múzeumőr életútjáról és tudományos tevékenységéről. Az ötvenegyedik alkalommal megjelent kiadványba került publikációk csoportosítása a múzeumi tudományterületek szerint történt.

A kötet első és legnagyobb terjedelmű része a régészet újdonságait mutatja be részleteiben. Csengeri Piroska és szerzőtársai a Mezőkeresztes-Laposhalom neolitikus dombján végzett roncsolásmentes kutatásról közölnek gazdagon illusztrált tanulmányt. P. Fischl Klára és szerzőtársai a Vatta környéki lelőhelyek topográfiai, településszerkezeti és tájhasználati elemzését ismertetik. B. Hellebrandt Magdolna a Gáva-kultúrához tartozó Prügy-Tökföldről előkerült leletanyagot dolgozta fel, írását értékes képanyag, több esetben a szerző rajzai egészítik ki. Szörényi Gábor András és 21 szerzőtársa (több intézmény munkatársa) nagyobb terjedelmű dolgozatban foglalta össze az M30-as Miskolc–Kassa autópálya nyomvonalának, a teljes Hernád-völgyi mikro-régióknak a megelőző régészeti feltárását. Csengeri Piroska és Kertész Gabriella Nikolettta összeállítása arról szól, hogy 2015–2016-ban a múzeum régészeti osztályának munkatársai 64 megyebeli helyszínen végeztek kutatást, munkájukat gyakran a fémkereső műszeres önkéntes csapat tagjai segítették.

A következő rovat a történettudományi munkákat tartalmazza. Monika Tihányiová a Gömör megyei gombaszögi pálos kolostor történetét mutatja be, és ezzel értékes adatokat szolgáltat. Gyulai Éva Pulszky Terézia és Malwida von Meyenburg angliai emigrációban, a Wight-szigeti Ventnorban készített rajzait és azok hátterét, keletkezési körülményeit adja közre. Fábrián Máté azt írja le, hogyan változott vitéz lévai Borbély-Maczkó Emil két ciklusban betöltött főispáni szerepköre, milyen kihívások érték, és milyen módon irányította a vármegyét a két világháború között. Kis József a miskolci jobboldali szociáldemokraták elleni koncepciók eljárást és utóéletét ismerteti egy konkrét eset, a Virág-ügy kapcsán. Gál Máté az Allami Egyházügyi Hivatal kötelékébe kerülő Lobkovitz László karrierútját vizsgálja. Surányi Béla a hazai állattenyésztés-politika történetét követi nyomon a ki-egyeztől a rendszerváltozásig.

A néprajztudományt Bodnár Mónika dolgozata képviseli. A szerző tanulmányának előzményei a 2014-ben és a 2017-ben megjelent évkönyvekben láttak napvilágot. Most a két bódvavendégi fiatal parasztlakodalmak kapcsán a házaspár családtörténetét és a kor lakodalmi szokásait ismerteti. A Harasztiak 20. századig terjedő, három részletben közölt leszármazási táblája az évkönyv egyetlen, a kötet hátsó borítójából kihajtható mellékletét képezi.

A művészettörténet fejezet Hajdú Ildikó és Kákóczki András közös tanulmányával kezdődik, amelyben a 19. század második felétől kísérik figyelemmel és vizsgálják meg a Miskolcon létrejött, művészethez kapcsolódó, közművelődési-művészeti gyűjteményekkel együttműködő civil közösségeket, azok szerepét és hatását az intézmények működésében. Hajdú Ildikó következő írása Sóváry János *Matyó asszony gyermekével* szobrának történetét dolgozza fel. Pirint Andrea dr. Nagy Róbert orvostudományi képzőművészeti gyűjteményébe nyújt betekintést. Műgyűjtői érdemeinek és emberi nagyságának bemutatását két alkalommal rögzített interjú nyomtatott változata egészíti ki, továbbá szakmai életrajz, gyűjteményéből rendezett kiállítások, kiadványok, publikációk, valamint a Miskolci Galéria gyűjteményébe bekerült 71 alkotás jegyzéke teszi teljessé. Vámosi Katalin bőséges képanyaggal és felhasznált irodalommal a tiszaujvárosi római katolikus templom építéstörténetét mutatja be, amely a város első templomaként készült el a rendszerváltozást követően.

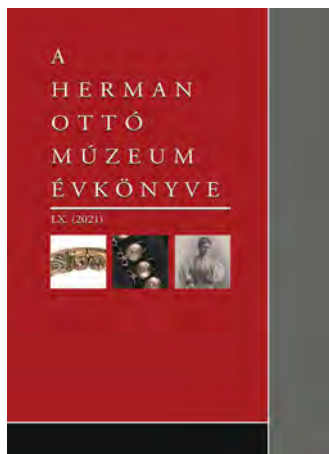
Az ötödik szerkezeti egység a rövid ismeretterjesztő írásokat tartalmazó közleményeké. Szakáll Sándor a Tarcal határában lévő, ma is aktív kőfejtő

alsó szintjéből előkerült, tús-sugaras megjelenésű aragonit utáni opál átalakokat írja le. Hazag Ádám a múzeum történeti fegyverraktárában őrzött nyolc, pengéjén vésett feliratokat és díszítményeket ábrázoló kardot ismerteti, gyűjteményi katalógusokra jellemző információkkal és színes, nagyon jó minőségű műtárgyfotókkal. Hideg Ágnes Kovács Sarolta zongoraművésznő életútjáról és zenei működéséről közöl hiteles életrajzi adatokat, valamint unokák által készített fotókat. Kurucz Ádám dédnagyapja, Radeczky Lajos szakaszvezető kéziratos versgyűjteményét adja közre. Prókai Margit szintetizáló igénnyel mutatja be – korábbi forrásokra támaszkodva – a miskolci könyvtártörténet fázisait. Közleménye projektekből megismert mérföldköveket különböztet meg, a vizsgálat fókuszja az 1560-as alapítású református iskola könyvtárától 2018-ig tart. Viga Gyula Szabadfalvi József egykori múzeumigazgató tudományos, néprajzkutatói életpályáját a kézműves mesterségek kutatása szempontjából vizsgálja és tárja az olvasók elé.

Az értékes forrásközlések gazdagságuk és sokrétűségük folytán bőven kínálnak olvasnivalót a múzeumi tudományos kutatások legfrissebb eredményei iránt érdeklődőknek. A közölt publikációkat angol nyelvű összefoglaló, a kötetet szerzői útmutató zárja. A 463 oldal terjedelmű évkönyv megjelenését az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma támogatta. (ZL)

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve LX.

2022 tavaszán jelent meg és vált online is hozzáférhetővé a Herman Ottó Múzeum hatvanadik évkönyve. A kötet elején születésének kerek évfordulója alkalmából Bodnár Mónika köszöntése, szakmai életútja és publikációinak jegyzéke olvasható. Bodó Sándor (1943–2021) életpályáját, fél évszázados szakmai munkásságát Viga Gyula néprajzkutató idézi fel.

A Szirma-Fáskert lelőhelyen 1936 és 1948 között talált és Leszih Andor által beletárolt 34 db késő római bronzérme leírását Simon László az eredeti nyilvántartási adatokkal kiegészítve közli újra. A karosi honfoglalás kori temetők leleteinek minden eddiginél pontosabb rekonstrukcióját Türk Attila és szerzőtársai tanulmányából ismerhetjük meg, mely további új vizsgálati eredményekkel járul hozzá a temetkezés értékeléséhez. A miskolci avasi re-

formátus templomban 2019-ben végzett megelőző régészeti feltárás eredményeit Szörényi Gábor András teszi közzé. A templom 15–16. századi és 17–18. századi csontvázas temetkezéseinek antropológiai elemzését János István ismerteti. Térkép- és fényképmellékletekkel, két külön összeállításban közli Kertész Gabriella Nikoletta a Herman Ottó Múzeum 2017–2018-ban és 2019–2020-ban végzett régészeti kutatásait, megfigyeléseit.

Szádvár 1570 és 1685 között keletkezett, összesen 19 db, részben még nem közölt, leltár jellegű összeírásait Gál Viktor és Koleszár Krisztián közös forrásközléséből ismerhetjük meg. Az abaúji Komlós 16–17. századi történetét három korszakban: a Báthoriak (1567–1605), a Nádasdyak (1605–1670) és a Károlyiak (17. század vége) birtokaként Gyulai Éva ismerteti. A korábban még nem publikált, 1741. évi nemesi felkelésben résztvevő borsodiak összeírását Bodnár Tamás és Kovács-Veres Tamás Gergely közös dolgozata statisztikai vizsgálatokkal mutatja be. Miskolc dualizmus kori közéletét, főurait és prominens személyeit Kapusi Krisztián tanulmányából ismerhetjük meg. Váncza Emma miskolci fotográfusnőről és híressé vált panorámaképeinek történetéről újabb kutatási eredményekkel, bőséges fényképanyag felhasználásával Szentesi Edina közöl adatokat.

A sátorlajújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeum néprajzi gyűjteményét Darnos István mutatja be.

Az 1909-ben Miskolcon megjelent *Heten vagyunk* című antológia szerzőinek életrajzeit, a kötet országos és miskolci fogadtatását, valamint Leszih Andor Kaffka Margitról szóló kritikáját és több évtizeddel későbbi vélekedését tartalmazza Jakab Mátyás András munkája. A Magyar Hiszekegy szerzőjének életrajzát, megzenésítésének történetét Szabó-Sári Anikó dolgozta fel. 1996-ban Gyarmathy Ferenc színművész kezdeményezésére nyílt meg Miskolcon a Színésmúzeum, a Thália-ház negyedszázados történetét Mikita Gábor írta meg. Tóth József Farkas kisgrafikai gyűjteményében található ex libriseit Horváth Hilda ismerteti.

Tállya-Mekecsvár 2020. évi szisztematikus fémkereső műszeres kutatásáról, valamint egy, a La Tène D időszak végére keltezhető ostrom nyomairól, melyek feltehetően a Burebista vezette dák expanzió mementói, Bakos Gábor közleményéből értesülhetünk. Az egyik bükkábrányi ásatás során, 2018-ban előkerült teljesen ép, faragott vadkanagyar feltárását, fizikai jellemzőit és más amulettekkel való hasonlóságait Németh Attila közli. Božena Němcová (1820–1862) cseh író nő gyermekeinek és unokáinak életútjába, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megyebeli emlékezetébe Offertáler-Havasi Béla nyújt betekintést. Encs vasúti hálózatba kerülésének folyamatát, alközponttá válásának előzményeit és tényezőit a 19. század második felében Szalipszki Péter mutatja be esettanulmányában.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében végzett múzeumi kutatások legújabb eredményei az alapos

és hiteles tudományos tájékoztatást szolgálnak. A kötet tanulmányait és közleményeit angol nyelvű összefoglaló, az évkönyvet szerzői útmutató zárja. A 477 oldalas évkönyv megjelenését az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma támogatta. (ZL)

A képiró

Beszélgetések Szalay Lajos festő- és rajzolóművésszel (1942–1992)

Szalay Lajossal az 1942-től 1992-ig terjedő fél évszázadban számos interjú készült. Ezekből válogatták kötetbe a legfontosabbakat a szerkesztők, Sümegi György és Tóth Piroska. Szalay levelezése mellett munkásságának legfontosabb művészettörténeti forrásai és dokumentumai az életútját végigkísérő, vele készített interjúk.

A mostani kötetbe nem kerültek be a rövidebb hírlapi interjúk és további beszélgetések. A huszonkilencből tizenkét interjú már korábban megjelent kötetekben, a könyvben további tizenhét, kevésbé ismert beszélgetést találunk. Ez utóbbiak közt rendkívüli értékkel bírnak a most először publikált interjúk: az 1970-ben hangszalagra rögzített, a Szépművészeti Múzeum Magyar Nemzeti Galéria Adattárában őrzött, valamint az Országos Széchényi Könyvtár Történeti Interjúk Tárában található részletek.

Az interjúk kezdeti sikereitől emigrációi helyszínein (Párizs 1946, Argentína 1948, New York 1960) át egészen hazatéréséig követik életútját és rajzolóművészi pályájának alakulását. A beszélgetésekben többek között a hazai rajzművészet állapotáról, Picasso reá gyakorolt hatásáról, az absztrakt, a tárgy nélküli művészet elutasításáról számol be. Hangsúlyos szerepet kap az összeállításban a grafikusművész anyanyelvéhez való ragaszkodása. A több évtizeden át emigrációban élő művésznek határozott meggyőződése, egyéni véleménye alakult ki a magyar emigrációkról, a nemzetközi képzőművészeti színtérről. Az interjúk bepillantást engednek a könyvkiadókkal kialakított munkakapcsolatába, azok inspiráló közegébe is.

A szerkesztők a kötetben a régies kifejezéseket a mai helyesírás szerint használták, az ismert művészek neveit ismertségük okán elhagyták. A kevésbé ismert külföldi (esetleg emigrációs) alkotókat az interjúkat követő rövid jegyzetekben ismertették. A könyvben alkalmazott rövidítések a kiadvány elején, a tartalomjegyzék után kaptak helyet. Az illusztrációk többsége a Herman Ottó Múzeum – Miskolci Galéria gyűjteményi anyagára épült, a fotók forrása sok esetben családi archívum volt.

A kötet végén a közreadott interjúkat Sümegi György tanulmánya egészíti ki. A könyv zárófejezete egy minden eddiginél részletesebb életrajzi öszszegzést ad az interjúalanyról, amelyben az elnyert díjai és kitüntetései, valamint rajzkönyvei, könyv-illusztrációi és egyéni kiállításainak összeállítása szerepel.

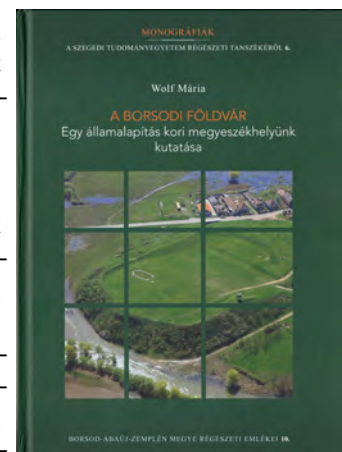
A mű névmutatója Aba Novák Vilmostól Zilahy Lajosig csaknem 300 személynevet tartalmaz. A könyv egyedi mérettel, 235 mm magassággal és 165 mm szélességgel rendelkezik. A kötet a művész állandó kiállításának otthont adó Herman Ottó Múzeum – Miskolci Galéria gondozásában, a Miskolci Galéria Könyvek sorozat 52. részeként, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg. (ZL)

A mű névmutatója Aba Novák Vilmostól Zilahy Lajosig csaknem 300 személynevet tartalmaz. A könyv egyedi mérettel, 235 mm magassággal és 165 mm szélességgel rendelkezik. A kötet a művész állandó kiállításának otthont adó Herman Ottó Múzeum – Miskolci Galéria gondozásában, a Miskolci Galéria Könyvek sorozat 52. részeként, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg. (ZL)

Wolf Mária: A borsodi földvár

Egy államalapítás kori megyeszékhelyünk kutatása

Wolf Mária 1979-től 1996-ig volt a Herman Ottó Múzeum régésze. Kutatási területe az Árpád-kori települések feltárása, e témakörben több mint száz tanulmány szerzője. Ásatásai közül kiemelkedik a borsodi vár – Miskolctól mintegy 30 km-re északra, a Bódva folyó bal partján, egy lapos szikladombon – és az ugyanitt található 10. századi település teljességre törekvő kutatása, amelynek eredményeit eddig kizárólag részpublikációkból ismertettük meg.

Jelen monográfia, amely a 2008–2009-ben elnyert mainzi Römisch-Germanisches Zentralmuseum kutatói ösztöndíjának megvalósítása, ezt a több évtizedes múlta visszatekintő, 1987–1999 között végzett igen alapos kutatómunkát összegzi. A könyv által felfedezhetjük a Bódva-völgy földrajzi környezetét. Megismerhetjük egykori megyeszékhelyünkről az eddigi legrészletesebb ismertetést, az ispáni várat, a vár templomait és temetőjét, továbbá az innen származó leleteket. Külön fejezetben olvashatunk az ispánsági vár 16–18. századi utóéletéről.

A régészeti leletanyag bemutatásán és elemzésén, a történeti adatok feldolgozásán kívül az archeobotanikai (Torma Andrea és Gyulai Ferenc), az archeozoológiai (Bárány Annamária és Vörös István), a kerámiavizsgálati (Szilágyi Veronika), a salak- és fémvizsgálati (Molnár Ferenc), továbbá az

antropológiai (Bernert Zsolt és Kustár Ágnes) anyag bemutatása és kiértékelése is helyet kapott e műben. A több szempontú, részletgazdag kutatás eredményeinek ismertetése hozzájárul a honfoglaló magyarság életmódjának, gazdálkodásának, az államalapítás korában létesült megyeszékhelyek építési idejének, módjának és szerepkörének jobb megismeréséhez.

Az Árpád-ház Program és az NKA támogatásával készült 516 oldal terjedelmű kötet 197 színes képet, 119 rajzos táblát és 68 táblázatot tartalmaz. A szakirodalmi eligazodást 1691 lábjegyzet, a rövidítések feloldását rövidítésjegyzék könnyíti meg. A 904 tételes irodalomjegyzék, köztük a szerző 22 munkája, képet ad a felhasznált és hivatkozott könyvészet teljességéről, és segítséget nyújt az abban való további tájékozódáshoz. Az összefoglaló angol nyelvű fordítását Lara Strong készítette, szakmai lektora Kulcsár Valéria volt.

A kötet jelentősége vitathatatlan, a lehető legteljesebb képet adja a borsodi földvárról, Révész László szegedi tanszékvezető szerint a korszak kutatásának alapműve. A CD-melléklettel ellátott, keménytáblás, nagy alakú könyv a Borsod-Abaúj-Zemplén megye régészeti emlékei 10. és a Monográfiák a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről 6. kötete, a Herman Ottó Múzeum, a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszéke és a Martin Opitz Kiadó közös kiadványaként jelent meg. (ZL)

XXV. Miskolci Téli Tárlat

Három év után rendezték meg ismét a Miskolci Téli Tárlatot 2021. június 12. és július 4. között. A szokásoktól eltérően, nevével ellentétben erre azért nyáron, fél év késéssel került sor, mert az eredetileg 2020 telére tervezett jubileumi kiállítást a súlyos mértékben kiújult koronavírus-világjárvány második hulláma elleni védekezésről szóló jogszabályok lehetetlenné tették.

A kezdetben országos jellegű tárlat mára a régió jelentős rendezvényévé vált. Elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyei, illetve a valamilyen módon a térséghez kötődő művészeknek ad lehetőséget, hogy bemutassák az előző két évben készült munkáikat. A kiállításra hivatásos és nem hivatásos alkotók egyaránt pályázhattak képző- és iparművészeti alkotásokkal, műfaji és technikai megkötések nélkül.

A korábbi évekhez hasonlóan 2021-ben is elkészült a kiállítássorozatot dokumentáló katalógus. A XXV. Miskolci Téli Tárlat világát ez őrzi meg leginkább az utókor számára. A kiadvány Boros Lili írásával kezdődik, amely a művek részletes elemzése mellett a tárlat összegzését is adja: a sokszorosító grafikai eljárások mellett a hagyományos festészeti megoldások, főleg a kétdimenziós képek töltötték be meghatározó szerepet. Annak ellenére, hogy tematikus megközelítés a felhívásban nem szerepelt, a válogatott művek antropológiai vizsgálódásoknak tűnnek. A katalógusban szereplő alkotások a fél évszázados hagyománynak megfelelően így adnak hiteles képet az északmagyarországi régió aktuális vizuális kultúrájáról.

A második, nagyobb egységet a kiállított művek katalógusa adja, amelyben minden kiállító egy-egy reprezentatív művének reprodukciójával szerepel. A katalógusban itt található meg a jubileumi tárlat díjazottainak listája is. A tárlat hagyományosan díjátadásokkal veszi kezdetét megnyitásának napján. Miskolc város nagydíját idén Lenkey-Tóth Péter festőművész kapta. A kötet szerkesztői az előnytelen képegyüttesek elkerülése érdekében elvetették a betűrend használatát, tematikus-vizuális blokkokra bontva adják közre a tárlaton szerepelt alkotásokat. Az Ádám Jánostól Zsiga Alexandra Vivienig szereplő 68 alkotó betűrendes visszakeresésében e fejezet végén található index nyújt segítséget.

A katalógust az eddigi tárlatok adatait felvonultató harmadik rész zárja le. Itt az elsőtől a huszonnegyedik tárlatig az adott tárlat katalógusának borítója mellett olyan adatok találhatóak meg, mint az esemény pontos időtartama, valamint a tárlat nagydíjasa, a kiállítás rendezője, katalógustervezője és az előszó szerzője. A XXV. Miskolci Téli Tárlatot Kónya Ábel grafikus, a Miskolci Galéria intézményvezetője rendezte, aki a 103 oldal terjedelmű, mutatós katalógust is szerkesztette, szakmai koordinátora Madarász Györgyi volt. (ZL)

HERMAN OTTÓ MÚZEUM

Jószay Zsolt szobrászművész életműalbuma

A múlt század hetvenes éveitől kezdve folyamatosan épül, gazdagodik Jószay Zsolt szobrászművész (Szolnok, 1951. június 2.) életműve. A napjainkra már jelentős számúvá vált oeuvre-ben a főként fából faragott, műteremben készült szobrok, a bronz kisplasztikák és az érmek mellett a köztéri művek is figyelemre méltó helyet foglalnak el. Sajnálatos módon betegsége miatt 2013-tól egyre kevesebb időt tud alkotómunkával tölteni.

2011-ben, hatvanadik születésnapja alkalmából a miskolci Herman Ottó Múzeumban rendezett retrospektív kiállítása életművének szűkebb keresztmetszetét mutatta be a válogatott szobrászati anyagon keresztül. Az anyagi lehetőségek hiányában ekkor nem készült katalógus, holott a vízválasztónak is nevezhető életkor okán és az életmű összegzéseként igazán fontos lett volna. Tíz évvel később, 2021-ben emiatt is szorgalmaztuk és vállaltuk fel a hetvenedik évébe lépő művész születésnapjára életműalbumának kétnyelvű, magyar-angol kiadását.

Az album 122 lapján az oeuvre legjelentősebb és legfontosabb, köztük főműveknek számító Jószay-szobrai kaptak helyet magángyűjteményektől, illetve közgyűjteményektől válogatva. A 135 db alkotást tartalmazó katalógusban 71 db faszobor, 20 db bronz kisplasztika, 41 db érme és 3 db köztéri alkotás szerepel. Földi Péter festőművésznek, Jószay Zsolt jó barátjának személyes hangvételű írása vezeti be az elemzések sorát. Ezt követően a három tanulmány plasztikus és részletes képet ad Jószay Zsolt művészeti munkásságáról. Hann Ferenc művészettörténész átfogó írása a magyar és európai művészettörténetbe ágyazottan ismerteti a szobrászművész szobrászi nyelvezetét, formavilágát. Egykori főiskolai évfolyamtársa, Goda Gertrúd művészettörténész a kezdetektől, az egri főiskolai évektől részletesen szemlélteti korai időszakát és az ezt követő érett korszakot. Az áttekintések lezárásaként Wehner Tibor művészettörténész – a magyar és egyetemes szobrászat kiváló ismerője – összegzi a Jószay-szobrok és az életmű egészére vonatkozó ismereteket. A Miskolcon élő Jószay Zsolt több mint harminc éves munkásságának minél szélesebb spektrumát a legteljesebb módon kívánja bemutatni a kiadvány, ami a tanulmányok összeválogatása során is célként lebegett előttünk.

A kötetet Vámosi Katalin művészettörténész szerkesztette, a könyvtervet Kaszta Dénes grafikus

készítette, angolra Láng Viktória egyetemi mesteroktató fordította. A Herman Ottó Múzeum kiadásában jelent meg a kiadvány 2021 augusztusában.

Jószay Zsolt alkotásai nagyvonalú anyagszerűségről és igényes kidolgozottságról vallanak. Munkásságán belül már a hetvenes években megjelenik a fa, olyan anyagok mellett, mint a kő, a márvány, az agyag és a gipsz, majd a nyolcvanas évektől egyre inkább meghatározó matéria lesz művészetében. A későbbiekben ezt a szinte kizárólagossá váló gyönyörű, természetes anyagot egyedülálló módon és minőségben, művészi anyagként munkálja meg. A finoman, rendkívüli gondossággal kidolgozott hárs-, dió-, cseresznye- vagy körtefát általában árnyalja, mélybarnává, vörössé, zöldessé színezi, és szövetsíkkal, zsinórokkal, gézzel, zsákvászondarabokkal tekeri körbe, vagy csak egy nyaklánccal „öltözteti fel”.

A bandázsszerűen, szorosan a testre simuló textilek durvaságukkal, érdességükkel a sima fafelületek ellenpontjaiként jelennek meg. De nemcsak formailag érdekes elemek művein ezek az anyagdarabok, hanem tartalmilag is, hiszen alkalmazásuk a gúzsba kötött, megbéklyózott ember életérzését, jelentéskörét hívják elő emlékezetünkben.

Anyagválasztásában a kitüntetett jelentőségű fa mellett a kétezres évektől egyre gyakrabban tűnik fel a bronz (az érmeknél és kisplasztikáknál). A hagyományos anyagokba örökített műveit évezredek technikákkal, faragással és mintázással, a bronzot öntéssel alakítja, formálja.

Kezdeti naturális portréit egyre inkább leredukálja, a fej formái a felismerhetetlenségig beazonosíthatatlanná válnak. Több esetben átfaragással éri el a kívánt eredményt, a számára formailag-tartalmilag is elfogadható művészi minőséget. A portré és a torzónak alakított, csonka emberi test végtagjainak fájdalmas hiányát magától értődő természetességgel viseli. *Ott van az a kéz és a láb, csak nem látszik* – mondja a művész. Háromnegyedes vagy feles életnagyságú, változó léptékű alakjai megközelíthetetlenek, idegenséget sugároznak. Komolyak, hallgatagok, időtlenek, fájdalmasak, tűnődőek vagy komorak, nemes és szelíd arcúak keleties vonásokkal vagy meditatív figurák lehuny szemekkel. Általában mozdulatlanok, dermedten állnak – a bronz kisplasztikák kivételével –, csupán kilépő testhelyzetük utal cselekvésre vagy inkább tétova mozdulatra, gesztusaik visszafogottak, csak néhány szobor karja vagy feje mozdul meg.

Jószay karakterei és formatömörítései, öntörvényű nyújtásai, az alig fedett, félmeztelen alakjai az archaikus korok emlékeit, a törzsi művészet nyers, rusztikus kifejezésmódját, az egyiptomi művészet merev plasztikai formáit idézik meg. Életműve a magyar szobrászat olyan jeles képviselőinek sorába illeszthető, mint Ferenczy Béni, Medgyessy Ferenc, Pátzay Pál, Borsos Miklós, Vilt Tibor, Schaár Erzsébet és Kő Pál, viszont művei senkiével sem rokoníthatóak. (VK)

Húsvét régen és ma

2022 húsvétján egy – remélhetőleg sokak számára – érdekes online kiadvánnyal lepte meg a miskolci Herman Ottó Múzeum a múzeumbarátokat és az érdeklődő nagyközönséget. Ennek előzménye az volt, hogy 2021-ben a múzeum munkatársai húsvéti pályázatot hirdettek. A felhívásra 46 pályamunkát küldtek be a múzeumba, ezek az írá- sok, fotók, képzőművészeti alkotások kerültek köz- zétételre ebben a kiadványban.

Hogy miért került sor erre a pályázati kiírásra, azt indokolhatnánk egyszerűen azzal, hogy tapasztalataink szerint az utóbbi években, évtizedekben ünnepeink, köztük a húsvéti ünnepek is jelentős változáson mentek keresztül. Részben ennek a változásnak a folyamatát vagy legalább egy-egy mo- zanatát szerették volna a pályázat kiírói megragadni, rögzíteni az utókor számára. Ezt a folyamatot teté- zték az elmúlt két esztendő történései.

2020 és 2021 húsvétja sok mindenben más volt, mint az előző évek ünnepe. A koronavírus min- den tervet átírt, az élet minden területén újratervezés történt. A Herman Ottó Múzeum muzeológusai is igyekeztek az új feltételekhez, lehetőségekhez al- kalmazkodni. Mivel múzeumlátogató közönséggel kiállításokon és egyéb rendezvényeken sem talál- kozhattak, igyekeztek elsajátítani a virtuális kap- csolatépítést, az online térben való mozgást. Ennek eredményeként az ünnepre készülődve 2020-ban összegyűjtötték és a hozzájuk kapcsolódó adatok- kal, fotókkal együtt közzétették a néprajzi gyűjte- ményben fellelhető legszebb, legkifejezőbb húsvéti tárgyakat. A néprajzi gyűjteményben közel kétszáz darab hímestojást őriznek, de számos egyéb olyan tárgyat is, melyek kapcsolódnak az ünnephez, mint például szentképek, fotók, kereplő, ételszenteléshez használatos szövött textíliák, a húsvéti locsolkodás kellékei stb. Ezek közül tettek jó néhány darabot nyilvánossá, bárki számára hozzáférhetővé. Ebben a tárgyegyüttesben jelenleg 162 tárgy található, s az alábbi linken érhető el: <https://hu.museum-digital.org/series/785>

De nemcsak egyenként, önmagukban mutatták be a tárgyakat, egy virtuális kiállítással is igyekeztek megörvendeztetni „látogatóikat”. A *Húsvét napjára, piros hajnalára... Húsvéti népszokások és a népi val- lásosság hagyományai Északkelet-Magyarországon* című kiállítás kontextusba helyezte ezeket a tárgya- kat. A kiállítás Tóth Arnold szövegével és szerkesz- tésében, Bodnár Mónika és Sárközi Ágnes közre- működésével, Mészáros Viktória műtárgyfotóival

a következő linken érhető el: https://hu-themator.museum-digital.org/ausgabe/showthema.php?m_tid=258&tid=258&ver=standalone

2021-ben szerettek volna a múzeum munka- társai valami újjal előrukkolni. Így született meg az ötlet, hogy húsvéti pályázatot hirdetnek. Eredetileg kifejezetten szöveges, néprajzi pályázatban gondol- kodtak, de később tágitották a kört. Egyrészt magát az írás kategóriát is kibővítették, nemcsak néprajzi leírásokat, de irodalmi alkotásokat (novellát, verset) is fogadtak, továbbá írásokon kívül fotókat és kép- zőművészeti alkotásokat is vártak. Mindhárom ka- tegóriában felnőtt és ifjúsági korcsoportban lehetett pályázni.

A röviddel húsvét előtt meghirdetett pályá- zat meglepően nagy érdeklődést váltott ki. A ren- delkezésre álló 4 hét leforgása alatt összesen 46 pályamunka érkezett Magyarország különböző térségeiből, sőt országhatáron túlról is. Az ifjúsági korcsoportot tekintve ugyan szerény volt a részvétel, a felnőtteknek viszont megmozgatta a fantáziáját! Legtöbben az írás kategória felé fordultak, ebben 27 pályamunka érkezett a múzeumba. Ezt követte a fotó 13, majd a képzőművészeti kategória 3 beérke- zett pályamunkával.

A legjobbnak, legötletesebbnek ítélt pályá- munkák szerzői, alkotói könyvjutalomban része- sültek, valamint múzeumlátogatáson és ásatási lá- togatáson vehettek részt. Viszont olyan sok értékes mű született, hogy a pályázatot meghirdető Herman Ottó Múzeum arra az elhatározásra jutott, hogy egy online kiadványban mindegyiket közzéteszi. S erre nem is találhattak volna jobb alkalmat, mint a követ- kező, 2022. évi húsvétot.

A *Húsvét régen és ma* címet viselő online kiadványban a hagyományos néprajzi leírások mellett irodalmi alkotások is olvashatók. Az írások érdekesek, olvasmányosak, gyakran szórakoztatók, mosolyra ingerlők, sokszor fotókkal illusztráltak. Emellett több írás tudományos szempontból is ér- deklődésre tarthat számot a szokásváltozásokat il- letően, gondolok itt például az utóbbi években el- terjedőben lévő tojásfák megjelenésére, a szokás terjedésének mikéntjére. Az írásokat illusztráló fo- tók mellett az önállóan beküldött fotók is érdekesek, több esetben ezekhez is tartozik szöveges magya- rázat, rövid leírás. A képzőművészet kategóriában érkezett színezett rajz, húsvéti hangulatú táskadísz és a *Tojásírás papírra* címet viselő alkotás (ez utób- bi egy hagyományos díszítőtechnika modern feldol- gozása) szintén értékes elemei a pályamunkáknak.

Az online kiadvány remélhetőleg örömet szerez majd nemcsak a szerzőknek, alkotóknak, de mindenkinek, aki olvasni fogja, s bízunk ab- ban, hogy sokan lesznek ilyenek. Aki kedvet érez hozzá, a Bodnár Mónika és Szabó-Sári Anikó szer- kesztésében megjelent 162 oldalas kiadványt az alábbi linken éri el: https://hermuz.hu/wp-content/uploads/2022/04/2022-04-Husvet_regen_es_ma_.pdf (BM)